

مقصود رزم‌آرای شوق
ناحیه ۱ ارومیه، آذربایجان غربی

ویروس و آنتی‌ویروس‌های تدریس

مهروری بر رایج‌ترین غفلت‌های آموزشی معلمان

اشاره

آیا تا به حال با ویروس‌های تدریس مواجه شده‌اید؟ آیا حضور این ویروس‌ها را در کلاس حس کرده‌اید؟ آیا این ویروس‌ها فرایند یاددهی و یادگیری تان را تحت تأثیر قرار داده‌اند. تدریس معلم نیز همانند سیستم رایانه، در معرض انواع ویروس‌های خطرناک قرار دارد؛ ویروس‌هایی که به ساختار تدریس وارد می‌شوند، رفته‌رفته روند تدریس را مختل می‌سازند و در نهایت آن را به کلی از کار می‌اندازد. ویروس‌هایی که قادرند تدریس شیرین و جذاب را سرد، خشک و بی‌روح سازند. ویروس‌های تدریس غالباً از باورها و نگرش‌های خود معلم شکل می‌گیرد و در بسیاری از موارد نیز از طریق فضا و محیط پیرامونی (مدرسه، همکاران و...) به پیکره‌ی تدریس معلم منتقل می‌شود و در صورت نبود آنتی‌ویروس‌های قوی، ممکن است به اجزای سخت‌افزاری نیز نفوذ کنند و تمامی اجزای وجودی انسان را تحت سیطره‌ی خود درآورند. در این نوشته‌ی کوتاه، مؤلف که خود از فرهنگیان فعال است، معروف‌ترین ویروس‌های تدریس را معرفی می‌کند. هرچند بهتر است با توجه به مفهوم علمی ویروس، از اصطلاح غفلت آموزشی استفاده کنیم.

□ توجه نکردن به هوش‌های چندگانه (MI)^۱
شناسایی و پرورش تمام هوش‌های بشری و کلیه‌ی ترکیبات آن، از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. ما انسان‌ها همگی با یکدیگر تفاوت داریم، به این علت که همگی از ترکیب‌های هوشی متفاوتی برخورداریم. تشخیص انواع هوش موجب می‌شود که با مشکلات زندگی برخورد مناسب‌تری داشته باشیم.

هاوارد گاردنر در سال ۱۹۸۳ در کتابش با عنوان «حالات روحی»، به وجود حداقل هفت هوش اصلی در انسان اشاره کرده است:

□ به‌روز نبودن اطلاعات؛ جدیدترین ویروس
در هزاره‌ی سوم که از آن به‌عنوان عصر انفجار اطلاعاتی و اضطراب اطلاعاتی یاد می‌شود، بحث به‌روز بودن در مباحث تعلیم و تربیتی یکی از اساسی‌ترین و پراهمیت‌ترین عوامل محسوب می‌شود. معلم نیز به‌عنوان یکی از عناصر انسانی مهم در فرایند تعلیم و تربیت، باید از این ویژگی برخوردار باشد. به‌روز نبودن اطلاعات علمی و آموزشی معلم به‌عنوان یک ویروس خطرناک و قابل انتقال، می‌تواند فرایند تدریس را تحت تأثیر قرار دهد.

هوش زبانی، منطقی-ریاضی، مکانی، حرکتی-جسمانی، موسیقایی، میان‌فردی، درون‌فردی. بعدها یک مورد دیگر تحت عنوان هوش «طبیعت‌گرایی» نیز به آن‌ها اضافه کرده و اخیراً نیز «هوش وجودی» را مورد بحث و بررسی قرار داده است.

□ توجه نکردن به سبک‌های یادگیری فراگیرندگان

واقعیت این است که همه‌ی فراگیرندگان با یک سبک یاد نمی‌گیرند. هریک از آن‌ها سبک یادگیری خاص خود را دارند. برای شناخت سبک یادگیری فراگیرندگان، تقسیم‌بندی ساده‌ای با معرفی سه سبک یادگیری مطرح شده است: شنیداری، دیداری، و حسی-حرکتی.

سبک شنیداری: یادگیرندگان شنیداری، اطلاعاتی را که از طریق شنیدن دریافت کرده‌اند، بهتر به خاطر می‌آورند. این گروه در حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد فراگیرندگان را شامل می‌شوند.

سبک دیداری: یادگیرندگان دیداری آن‌هایی هستند که به الگویی ذهنی نیاز دارند تا بتوانند آن را ببینند. این‌ها در حدود ۶۰ تا ۶۵ درصد یادگیرندگان را شامل می‌شوند.

سبک حسی-حرکتی: یادگیرندگان حسی-حرکتی از طریق حرکت و لمس کردن بهتر یاد می‌گیرند. در حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد فراگیرندگان در این گروه قرار دارند.

البته باید توجه داشت که سبک یادگیری هر فرد می‌تواند ترکیبی از این رویکردها باشد. همچنین، ضعف هر کدام از سبک‌ها می‌تواند یادگیری را با مشکل مواجه سازد.

□ توجه نداشتن به رویکردهای مشارکتی و فعال در تدریس

در عصر و فضایی که نقش معلم از انتقال‌دهنده به تسهیل‌کننده و روشن‌گری تغییر یافته است و فراگیرندگان، جست‌وجوگر، سازنده، خودراهبر، خلاق و تصمیم‌گیرنده هستند، فعالیت‌ها معمولاً به صورت گروهی و مشارکتی انجام می‌گیرند و انتظار جامعه، کسب مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی فراگیرندگان در سطح عالی است. اندوختن معلومات و گسترش پاسخ‌های معین و مشخص، توجه به رویکردهای سنتی و غیرفعال، کم‌رنگ بودن نگرش‌ها و مهارت‌ها در تدریس، نوعی ایستایی و غفلت از قافله‌ی شتابان تعلیم و تربیت محسوب می‌شود.

□ آشنا نبودن با رویکردهای نوین ارزش‌یابی

بی‌شک ارزش‌یابی، حلقه‌ی تأثیرگذار و جزء لاینفک فرایند نظام آموزشی و برنامه‌ریزی درسی محسوب می‌شود. نگاه مجدد به ارزش‌یابی، بازنگری و بازتعریف آن و ایجاد شیوه‌های نوین ارزش‌یابی و توجه به رویکرد پویا و سازنده‌ی ارزش‌یابی، ضروری و قطعی به نظر می‌رسد. روش‌های سنتی و ایستای ارزش‌یابی از طرفی فراگیرندگان را به ارائه‌ی پاسخ‌های صحیح از پیش تعیین شده وامی‌دارد و از طرف دیگر باعث ایجاد فاصله بین آموخته‌ها و واقعیت‌های زندگی دانش‌آموز می‌شود، درحالی‌که زندگی روزمره‌ی او نیز ساختار پیچیده و مبهمی دارد.

از دیگر ویروس‌هایی که روند تدریس معلم را مختل می‌سازند، به‌طور خلاصه می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- اسیر قالب‌های ذهنی بودن
- توجه نکردن به راهبردهای یادگیری
- اعتقاد به تنبیه و خشونت
- تأکید بر رقابت به جای رفاقت
- عدم تشویق و انگیزه‌سازی
- ارتقا نیافتن مهارت‌های حرفه‌ای معلمان
- حاکم شدن جو و روح منفی بر کلاس (ایجاد استرس، اضطراب، ترس)

پایان سخن

معروف‌ترین، جدیدترین و قدرتمندترین آنتی‌ویروس برای مقابله و یا حذف این ویروس‌ها، نرم‌افزاری است به نام:

مطالعه، مطالعه و مطالعه

همکاران عزیز! شما چه قدر با این نرم‌افزار قدرت‌مند آشنا هستید و به تأثیرات شگرف آن در از بین بردن ویروس‌ها اعتقاد دارید؟

بی‌نوشت

1. Multiple intelligence

منابع

۱. طاهره رستگار. ارزش‌یابی در خدمت آموزش. انتشارات منادی تربیت.
۲. منوچهر فضلی‌خانی. روش‌های فعال تدریس. انتشارات تربیت.
۳. هاوارد گاردنر. هوش‌های چندگانه در کلاس درس. ترجمه‌ی مهشید صفری. انتشارات مدرسه.
۴. رشد آموزش راهنمایی. شماره‌ی ۴. دی ۱۳۸۷.